

V dalším pokračování tohoto pohledového miniseriálu se zaměřím podrobněji na výplatní otisky národního podniku Kancelářské stroje z let 1946 do 1992. Kancelářské stroje byly od svého zřízení 31. 12. 1951 nejen důležitým subjektem v kancelářské technice, ale zejména v oblasti výplatních strojů. Tento **příspěvek je volným pokračováním článku Kancelářské stroje a výrobní stroje v Československu z 1. 11. 2020 (ID článku 1165)**. Nyní pohlédnu na výplatní stroje a jejich otisky, které vyplácely korespondenci tohoto subjektu.

Kancelářské stroje měly v delimitaci své činnosti starost o výplatní stroje na území Českoslovenka (později došlo ke změnám, které zde nereflektuji). Byly nástupcem soukromé firmy B. Jarolímek, Perštýn 15, Praha generálního zástupce strojů Francotyp v období 1926 - 1948.

Mezi léty 1948 - 1951 měl výplatní stroje na starosti národní podnik NARPA, pod který nový komunistický režim zahrnul všechny znárodněné soukromé firmy, které zabývaly papírnictvím a přidruženými obory včetně kancelářské techniky. Tři roky NARPy pravděpodobně ukázaly, že tento národní podnik možná umí organizovat velkoobchod a maloobchod s papírnictvím a papírenskými potřebami, ale už ne související techniku. Za těch několik desítek let, kdy Kancelářské stroje se staraly o tyto obory, se tento podnik s touto problematikou vypořádal ze ctí. I tím, jak se jeho mechanici a pracovníci chovali ke sběratelům poštovní historie a výplatních otisků. Navíc došlo k souznění s pracovníky dohlédacích pošt v této oblasti.

Začínám výplatní otisky Kancelářských strojů, jak se jim říkalo, používané v Praze, později se dostanu i k dalším otiskům v jiných městech. přehled je letmý, nekatalogový, bez nároků sledovat všechny varianty. Zmíním se jen o základních podtypech.

V tomto období Kancelářské stroje používaly nejprve výplatní stroje FRANCOTYP, které budou obsahem tohoto dílu. A že to byl pestrý svět. Kancelářské stroje výplatní stroje využily plně a obohatily tento svět o zajímavé a sběratelské artefakty včetně příležitostných otisků. . Od roku 1974 došlo ke změně, kdy se opustily postupně dosluhující stroje Francotyp a uživatel začal využívat výplatní stroje Postalia. Otisky ze strojů POSTALIA uživatele Kancelářských strojů se objeví v dalším pokračování. Otisk z dohlédací pošty 150 05 PRAHA 53 dokazuje, že obě soustavy používaly pražské Kancelářské stroje souběžně několik let (minimálně dva roky). Další bádání soustředěné na mimopražské otisky Kancelářských strojů možná řeknou ještě víc k této otázce.

Pohled na tyto otisky bude pohledem chronologickým s tím, že sběratelé budou upozorněni na vzájemné osuvlosti. Označení vychází z ustálené symboliky včetně zažitéch zkratk, které nevysvětlují z důvodů všeobecné známosti. Upozorňuji jen na některé zajímavosti otisku. Velikosti otisků jsou odlišné od skutečnosti! **Chronologie vždy v rámci jedné pošty.**

Dohlédací pošta PRAHA 1, podací pošta PRAHA 015 (uvedena v denním razítku)

FR 8h - 5m, datum otisk 1. dne: 1. 4. 1952, 1. otisk Kancelářských strojů ? (R)



Dohlédací a podací pošta PRAHA 1

Výplatní stroj Francotyp FR 6h - 4m.- 1K otisk s datem 6. 5. 1952, otisk zmiňující stroje značky FRANCOTYP + uživatele: Závod Kancelářských strojů, zatím jediný z cenných otisků KS s jednokruhovým denním razítkem (R)



Dohlédací pošta PRAHA 1, resp. 110 00 PRAHA 1

1/ FR 6h - 4m - 1K

(R)

- 19. 12. 1952 - 18. 10. 1954 -

jednokruhové denní razítko, uživatel: Kancelářské stroje národní podnik/Základní závod - odbyt



2/ FR 6h - 4m - 2K

podoba se 6. otiskem

- 10. 5. 1965 - 2. 11. 1966 -

změny: označení: odpilováno slovo "odbyt", nyní dvoukruhové denní razítko s tzv. půlměsíci na místě vnitřního kruhu, nyní nové číslice data



3/ FR 8 - 0 - 4m

- 31. 1. 1961 - 11. 2. 1961 -

nový výplatní stroj, adresa subjektu Praha 2 - Václavské nám. 7, jinak vzhled označení stejný u předchozích otisků (přenesený a upravený otisk z předchozího stroje?), úplné doukruhové s můstky, průměr denního razítka 24 mm



4/ FR 8 - 0 - 5m

- 31. 5. 1963 -

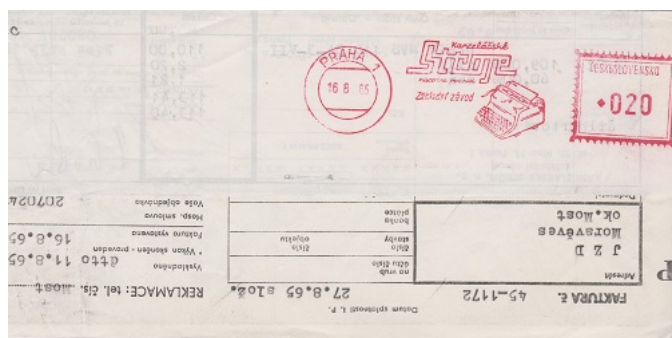
nové označení (nyní s psacím strojem, jiný text) pětimístná výplatní hodnota, výplatní razítko zaplněná tečka, adresa uživatele ul. 28. října 15, Praha



5/ FR 8 - 0 - 4m

- 16. 8. 1965 -

jiný stroj (?), výplatní znaménko a číslice odlišné od předchozího otisku, **oddělující čára pod názvem státu chybí**

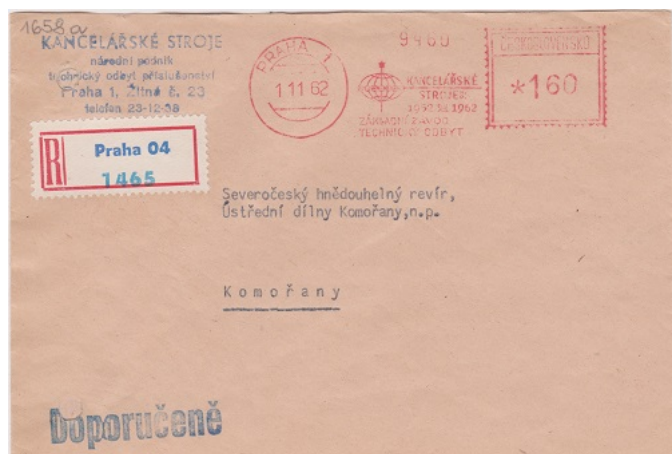


6/ FR 6h - 4m

podoba s 2. otiskem

- 1. 11. 1962 -

nové označení (objevuje se nové logo Kancelstrojů - zeměkoule se symboly), **příležitostný výplatní otisk k 10. výročí založení Kancelstrojů, základní závod - technický odbyt**, používal technický odbyt příslušenství, sídlo Žitná č. 23, Praha 1, vnitřní kruh v denním razítku vytváří tzv. půlměsíce



7/ FR 8 - 0 - 4m

- 13. 2. 1962 -

příležitostný výplatní otisk k 10. výročí, adresa uživatele Praha 2 - Václavské nám. 7



8/ FR 8 - 0 - 5m (otisk viz shora)

- 11. 6. 1962 - 22. 12. 1962 -

příležitostný výplatní otisk, uživatele základní závod

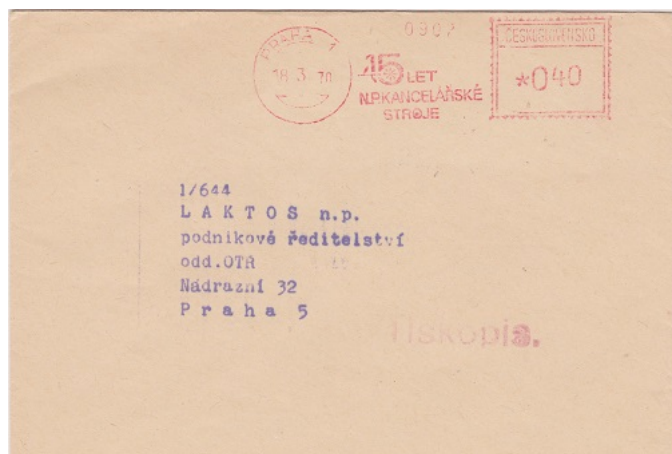
9/ FR 6h - 4m

podoba viz některé otisky shora

- 25. 1. 1967 - 18. 3. 1970 -

nové označení uživatele, nyní příležitostný výplatní otisk k 15. výročí (spadající na rok

1967, otisk vyplácel i v letech 1968, 69, 70), různé číslice data, je vidět fyzické opotřebení (vytváření půlměsíce v denním razítku)



10/ FR 6h - 4m

- 19. 4. 1971 - 27. 10. 1973 -

podoba otisku viz shora

nový otisk, nyní další příležitostný výplatní otisk k 20. výročí subjektu (1952 - 1972), používá podnikové ředitelství, Praha 1, Melantrichova 2, používal se již v roce 1971 v předstihu s výročím, v roce 1972 a dále později v roce 1973)



11/ FR 6 h - 4m

- 18. 6. 1974 -

podoba s horními otisky s mnohými změnami, odlišné denní razítko (nyní PSČ, silné můstky, rozlišovací křížky aj.), nové označení (nyní i s podnikovým PSČ)



Kancelářské stroje používaly výplatní stroje i v rámci dalších dohlédacích pošt:

PRAHA 3

1/ FR 8 - 0 - 5m

- 16. 11. 1957 -

byly štočky pro označení uživatele přeneseny ze strojů použitých v rámci PRAHA 1 ? anebo nově ryté?, stroj z dosahu dohlédací pošty PRAHA 1 pod jinou dohlédací poštou /PRAHA 3)



2/ FR 6h - 4m

- 14. 1. 1958-

viz poznámky ad 1/, subjekt základní závod - odbyt



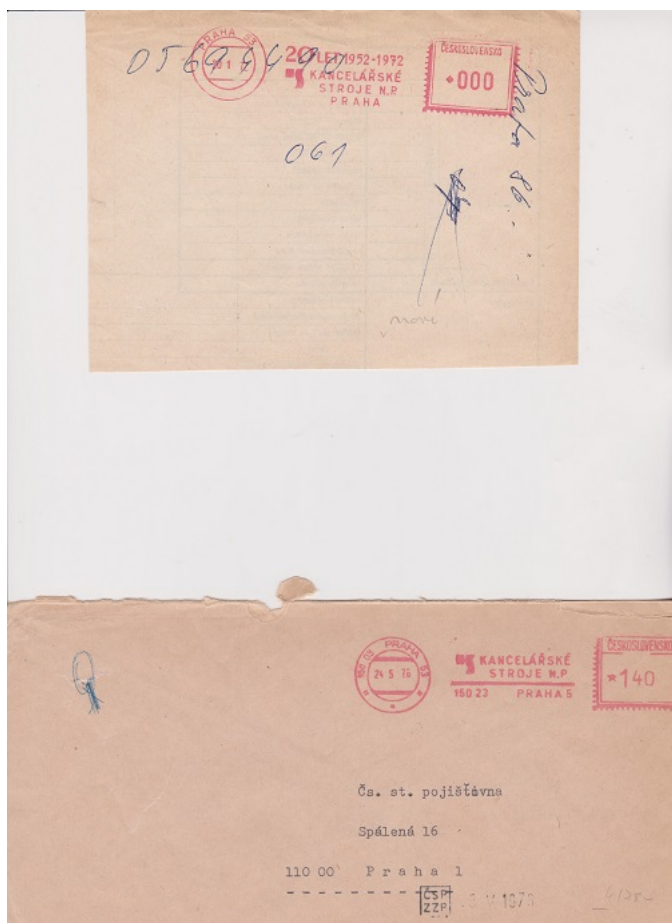
PRAHA 53

dva výplatní stroje

1/ Fr 8 - 0 - 4m

- 20. 1. 1972 -

příležitostný výplatní otisk k 20. výročí s novým logem národního podniku, výplatní znaménko kosočtverec (první dolní otisk)



2/ FR 8 - 0 - 4m (druhý dolní otisk shora)

- 24. 5. 1976 -

Zohledněno pSČ, v denním razítku rozlišovací znaménka

Zde končí období používání výplatních strojů Francotyp (stroje začaly být fyzicky i morálně zastaralé, z nichž mnohé se používaly nepřetžitě od roku 1926), od roku 1974 se začaly na podatelkách Kancelstrojů používat modernější stroje Postalia. Viz další části tohoto pohledového miniseriálu.

Jak se uvidí